

Vartovbogen 1986. Redigeret af Asta Paulsen, Jørgen Kristensen og Jakob Petersen. Kirkeligt Samfunds Forlag, København.

Denne årbog har i og for sig ingen direkte tilknytning til Grundtvig-forskningen – og dog!. Alle dens bidrag knytter sig på en eller anden måde til Grundtvigs historiesyn, skabelsessyn, menneskesyn. Den viser, hvordan Grundtvigs måde at tænke på har overlevet den modstand fra samtiden, som har domineret og stadig dominerer den almindelige tænkemåde i videnskab og politik.

En artikel om den polske præst Jerzy Popieluszko, som blev myrdet i 1984, er stillet forrest under overskriften »Historie og virkelighed«. Han støttede de frie fagforeninger (Solidaritet). Morderne var ansat i politiet, men er straffet. Artiklen er en anmeldelse af Popieluszkos prædikensamling »Håbet kan ikke dø«, smuglet ud af Polen og oversat til dansk. De er ikke prædikener i vor forstand, men består – som så mange katolske prædikener – af citater af højtstående gejstlige, kardinal Wysinsky og paven, kristelige foredrag og bønner. – De skelner ikke mellem religion og politik. Det gjorde Grundtvig, fra 1832 – men ud fra den forudsætning, at man var enig med ham om, at mennesket er skabt af Gud, og at det ved »et stort Uheld« er afvejet fra sin bestemmelse. Denne forudsætning faldt bort samtidig med Grundtvigs død – nemlig da Georg Brandes i en forelæsning hævdede, at den var uforenelig med moderne videnskab. Det lader sig imidlertid stadig gøre at forene kristendom og videnskab, men i en ændret kultursituation. *Hvorledes?* – Det kan man se af artiklerne i Vartovbogen.

Der er måske særlig grund til at hæfte sig ved *Finn Jacobis* og *Kirsten Nielsens* betragtning af Det gamle Testamente, ikke blot fordi Jacobi er religionslærer i gymnasiet og Kirsten Nielsen lektor i Gammel Testamente, men også fordi Grundtvig så på Det gamle Testamente på tilsvarende måde: som stof til fortælling og sammenligning med Det ny Testamente. – *Jan Lindhardt* tager direkte fat på kirkens situation i sin artikel: »Historie, tradition, ritual, autoritet«. Skal vi afskaffe kirken eller lade den dø af sig selv? – Skal vi sige: »det kristne budskab er meningsløst for moderne mennesker, men derfor skal det forkyndes alligevel som et modsigelsens tegn«? »evangeliet har altid stået det menneskelige imod, siger man«. – Dette er ifølge Jan Lindhardt kun en kort omvej til kirkens død. – Eller skal vi hævde, at evangeliet om syndernes forladelse i virkeligheden er ganske let forståeligt, som et glædeligt budskab? Forklaringen på, at folk ikke forstår det, ligger delvis deri, »at moderne bevidsthed stiller sig hindrende i vejen. Altså ligger skylden ikke hos kirken, men hos moderne tænkemåde. Den bør derfor laves om.« – Mere præcist kan man ikke udtrykke Grundtvigs hensigt med sine filosofiske betragtninger i tidsskriftet »Danne-Virke« 1816-1819.

Naturligvis er Jan Lindhardts betragtninger i denne anledning forskellige fra Grundtvigs. Det ligger i den ændrede kultursituation. Men i hovedsagen er de enige: den moderne tænkemåde beror på en *illusion*. Der er, siger Jan Lindhardt, »nogle blinde pletter i det moderne syn, som hindrer os i at få øje på, at histo-

rie, tradition, ritual og autoritet er et nødvendigt, men tillige mulighedsrigt livsgrundlag. Af menneskelige og kristelige grunde bør folkekirken og andre fornuftige kræfter være med til at pege på dette. «

Ikke netop Grundtvigs tanker, men en samtidskritik med samme formål som Grundtvigs.

William Michelsen